

Simested Ådal - set mod Thorup

Forslag og bemærkninger til vandløbsindsatsen 2021-2027 i Vesthimmerlands Kommune

Generelle bemærkninger

Danmarks Naturfredningsforening Vesthimmerland (DN) ønsker at udtrykke anerkendelse af Vesthimmerlands kommunes indsats for at inddrage lokale foreninger, brugere, lodsejere og andre interessenter i udarbejdelsen af forslag til vandløbsindsatsen i Vandplanperiode 3 fra 2021 - 2027 - først og fremmest gennem Grønt Råd.

Mens Vesthimmerlands kommunes tilgang til vandløbsindsatsen fortjener ros, er det samme ikke tilfældet med processen, som den er lagt ud til kommuner og vandråd af Miljø- og Fødevareministeriet. Skiftende danske regeringer har "slæbt på fødderne" helt siden Vandrammedirektivets vedtagelse i 2000 - og den aktuelle proces synes ikke at ændre på den henholdende og tøvende danske indsats i relation til vandmiljøet.

Den igangværende proces er af ministeriet begrænset til "fysiske vandløbsindsatser" inden for en utilstrækkelig økonomisk ramme og formuleringerne i fx. Vandrådsbekendtgørelsens § 1 og vejledningens indledende afsnit samt afsnit 4.4 (citater: *Opgaven er at prioritere de vandområder, hvor en fysisk indsats kan gennemføres omkostningseffektivt*) rejser en stærk mistanke om, at regering og statsadministration heller ikke i denne omgang ønsker en helhjertet, effektiv indsats for at opnå målopfyldelse for alle målsatte vandløb.

Formuleringerne skaber ganske enkelt frygt for, at helt nødvendige, men mere omkostningstunge vandløbsindsatser udsættes eller slet ikke gennemføres.

Det skal også bemærkes, at den helt nødvendige indsats for at afvikle udledning af urensset spildevand og iltforbrugende næringsstoffer til vandmiljøet heller ikke er omfattet af den igangværende proces.

Hertil kommer, at kommunernes indsatsforslag til fysiske vandløbstiltag skal indrapporteres ved hjælp af et IT-værktøj, der i praksis virker yderligere begrænsende. Vel giver værktøjet mulighed for supplerende bemærkninger, men opstillingen af et begrænset antal fysiske virkemidler vil efter DN's vurdering føre til punktvis indsats, mens den nødvendige helhedsorienterede vurdering og efterfølgende indsats i et vandområde tabes på gulvet.

DN skal heller ikke undlade at påpege, at et af de mest effektive virkemidler til opnåelse af bedre miljøtilstand i et vandløb ikke er med i IT-værktøjets udvalg af virkemidler. Rapporten "***Virkemidler til forbedring af de fysiske forhold i vandløb***" fastslår (citater:) "*For at få den maksimale effekt af andre virkemidler er det en forudsætning at grødeskæringspraksis ændres fra intensiv til skånsom eller helt ophører.*" Alligevel tillader IT-værktøjet ikke, at skånsom eller ophør med grødeskæring vælges som virkemiddel for at opnå målopfyldelse i et vandløb.

Vejledningen nøjes med formuleringen (citater:) "*Det lægges til grund, at oprensningen og vedligeholdelsen af vandløbene i fornødent omfang tilpasses i vandløbsregulativerne, så den er forenelig med de miljømål, som vandløbsindsatser generelt har til formål at sikre.*"

Denne formulering finder DN helt utilstrækkelig.

Tre forslag til fysiske indsatser:

DN kan generelt tilslutte sig Vesthimmerlands kommunes forslag til fysiske vandløbsindsatser, som de fremgår af "***Liste over prioriterede indsats-forslag til udpegede vandområder i Vesthimmerlands Kommune***", udarbejdet af vandløbsmedarbejder Henrik Gorm Hansen. Forslagene vil helt sikkert kunne bidrage til en bedre økologisk tilstand i en række vandløb, specielt for parameteren "fisk", for eksempel ved at forbedre gydemulighederne for hav- og bækørred i de mindre tilløb.

Som en konsekvens af de statsligt fastlagte begrænsninger af processen er Vesthimmerlands Kommunes forslag imidlertid i vid udstrækning punktvis indsatser og ikke de helhedsorienterede indsatser, der er forudsætningen for generel målopfyldelse i 2027. DN vil derfor tillade sig at stille tre forslag, hvor en mere helhedsorienteret tilgang efter DN's opfattelse kan bidrage til målopfyldelse for hele vandområdet.

De tre forslag handler om vandløb eller strækninger, der alle er i risiko for manglende målopfyldelse for fisk.

DN skal bemærke, at der i den overordnede, landsdækkende økonomiske ramme er afsat 114 millioner kroner til lodsejererstatninger. Berettigede krav på erstatning er således i sig selv ikke en hindring for mere gennemgribende forslag til vandløbsgenopretning med henblik på målopfyldelse i 2027.

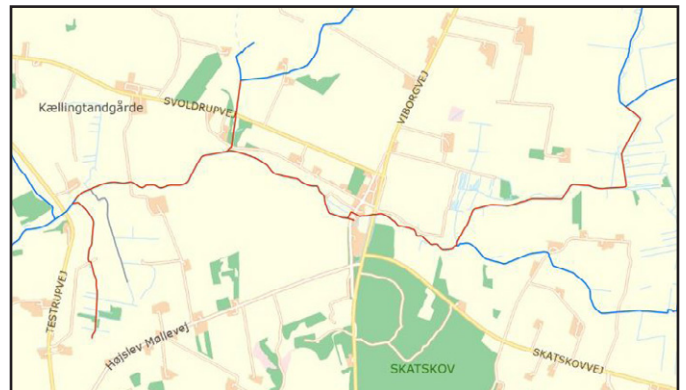
DN skal også pege på, at en mere gennemført, helhedsorienteret vandløbsindsats falder fint i tråd med Landbrug & Fødevarer og Danmarks Naturfredningsforenings fælles forslag om at udtage op mod 100.000 ha lavbundsarealer af landbrugsdriften.

1. Delstrækning Lerkenfeld Å fra Gislumvej til Bonderup Bæks tilløb

(Strækning b00033 i Vesthimmerlands kommune og strækning 08886_c i Rebild kommune)

DN foreslår at hele delstrækningen genslynges i samarbejde med Rebild kommune og at grødeskæringen reduceres eller helt afskaffes. Det vil medføre en stigende vandstand i Blasmose i Rebild kommune, visse strækninger mellem Højslev Mølle og Kastrupgård samt den brede ådal mellem Kastrupgård og Gislumvej, hvilket naturligt udløser kompensation eller erstatning til lods-ejerne.

Principielt finder DN, at genslygning og vandstandshæ-
ningen bør gennemføres nedstrøms helt frem til Lerken-
feld Møllegård. Denne strækning er ikke vurderet i risiko
for manglende målopfyldelse for fisk, men i risiko for
manglende målopfyldelse samlet.

Lerkenfeld Å fra Gislumvej til Bonderup Bæk

Den udrettede Lerkenfeld Å set fra det nedlagte dambrug ved Højslev Mølle

Trend Å - eller måske rettere kanal - set mod vest. Fotoet er taget nord-nordvest for Morum

2. Delstrækning af Trend Å samt Røjbæk

(Trend Å, del af strækning 08895 fra Røjbækkens tilløb og videre mod øst-nordøst til strækning 07408 _x samt Røjbæk strækning 07351)

Det meste af denne del af Trend Å samt det meste af Røjbækken har været regulerede langt tilbage i tiden (inden midten af det 19. århundrede). Kun kortere strækninger af åen øst for Røjbækkens tilløb samt Røjbækken umiddelbart vest for tilløbet er udrettet senere. Siden gammel tid har Trend Å og Røjbæk løbet gennem store vådområder og kær mellem Farsø og Aars. Størstedelen af disse vådområder er gennem årene blevet drænet og taget i omdrift, men nu er tiden inde til - efter Landbrug & Fødevarer og Danmarks Naturfredningsforenings opfattelse - at føre de opdyrkede, kulstofrige lavbundsjorder tilbage til den oprindelige naturtilstand.

Dette ønske spiller fint sammen med målsætningen om god økologisk tilstand i de to vandløb senest i 2027, hvorfor DN foreslår, at Røjbækken og delstrækningen af Trend Å genslynges, grødeskæringen ophører og der etableres gydepladser for ørred.

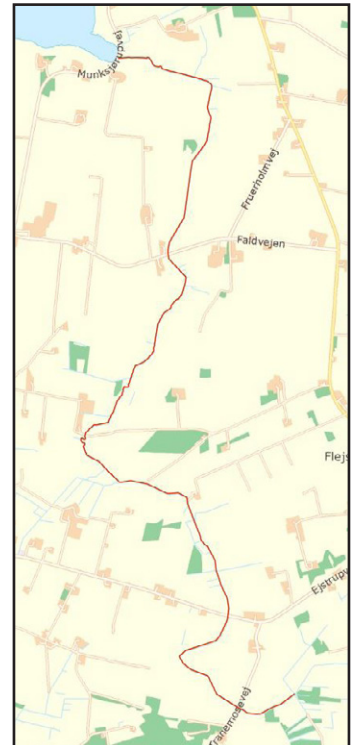
Røjbæk og del af Trend Å nordvest for Morum

3. Faldbækken fra udspringet til udløbet i Vilsted Sø

(Strækning b00083 og b00084)

Fra Padkærvej/Ejstrupvej til udløb i Vilsted løber Faldbækken i en lavbunds-korridor, der gør det oplagt at genslynge bækken, indstille grødeskæringen og dermed hæve vandstanden. En hævet vandstand i Faldbækken og lavbunds-korridoren vil næppe udløse mange berettigede erstatningskrav - dog med den afvandede Bredmose som eneste større undtagelse.

DN vil derfor foreslå at genslynge Faldbækken, hæve vandstanden og indstille grødeskæringen i hele vandløbets udstrækning.

Faldbæk løber ud i Vilsted Sø

Faldbæk har på store strækninger mere karakter af kanal end af bæk. Her ses bækken mod syd fra Faldbro

Yderligere bemærkninger og forslag

Simested Å fra Aalestrup til Spanggårde

(Strækning 08877)

DN har med nogen bestyrtelse konstateret, at GIS-værktøjet udpeger strækning 08877 fra Aalestrup til Spanggårde i risiko for manglende målopfyldelse for fisk. Strækningen er grænsevandløb mellem Vesthimmerlands og Viborg kommuner frem til sydkanten af Ettrup Plantage, mens resten af strækningen nedstrøms hører til Viborg kommune.

Simested Å er på hele strækningen både fredet og Natura 2000-beskyttet habitatområde (H30). I udpegningsgrundlaget indgår på strækningen arterne odder, bæklampret, grøn kølleguldsmed og blank seglmos.

En risikovurdering for fisk - her bæklampret - indebærer efter DN's opfattelse en lovmæssig forpligtelse til umiddelbar miljøindsats af de to involverede kommuner, Vesthimmerland og Viborg. Denne indsats er uafhængig af vandplanindsats 2021 - 2027. Det er også utvivlsomt, at hvis tilstanden "fisk" er i risikozone, er odderen det også, fordi fisk er det væsentligste element i odderens fødegrundlag.

DN gør yderligere opmærksom på, at Simested Å er hjemsted for en af Danmarks mest kendte havørredstammer. Både den største uofficelle rekord som den officielle rekord for største fangede havørred er opnået i Simested Å.

Simested Å er grænsevandløb mellem Vesthimmerlands og Viborg - men det må ikke føre til, at åen glemmes. Begge kommuner er forpligtede af fredningsbestemmelser og specifikt af Natura 2000-beskyttelsen.

Skånsom grødeskæring eller ophør med grødeskæring

DN skal yderligere foreslå, at Vesthimmerlands kommune i langt mere udstrakt grad benytter sig af værktøjet "skånsom eller ophørt grødeskæring". DN er opmærksom på, at reduceret eller ophørt grødeskæring af mange landmænd vil opfattes negativt. Mere oplysning om sammenhængen mellem biodiversitet, opvækst af hurtigvoksende grødearter, terrænsænkning som følge af landbrugsdrift m.v. samt i visse tilfælde berettigede kompensationer vil efter DN's opfattelse imidlertid kunne bidrage til en mere nuanceret holdning til en miljøvenlig grødeskæringspraksis.

Skumkager, dannet i strømmen i den fredede Simested Å.

Uønskede udledninger

Som nævnt i det generelle afsnit, er indsatsen mod udledning af spildevand og iltforbrugende næringsstoffer ikke et element i denne fase af indsatsen for opfyldelsen af Vandrammeplan 3. DN ønsker alligevel at gøre opmærksom på, at der kan opnås store forbedringer af vandmiljøet i vandløb og de nære kystvande ved at intensivere indsatsen mod udledning af urensset spildevand i perioder med kraftigt nedbør.

Indsatsen mod udledning af iltforbrugende næringsstoffer fra landbruget håndteres i vid udstrækning landspolitisk og er dermed i første omgang ude af kommunens hænder. Udledningen fra de indlandsbaserede dambrug er derimod et kommunalt anliggende - og det forekommer miljømæssigt uforsvarligt fortsat at tillade store udledninger af iltforbrugende næringsstoffer fra dambrugene.

Blot som eksempel kan nævnes, at Lerkenfeld Dambrug i 2017 fik Vesthimmerlands kommunes tilladelse til at udlede 15 tons kvælstof (Total N) og 800 kg fosfor (Total P) årligt. I samme år indviede Vesthimmerlands kommune vådområdeprojekt Simested Å midt, der forventes at reducere udledningen af kvælstof til Hjarbæk Fjord med 23 tons kvælstof årligt - til en pris på omkring 25 millioner kroner.

DN skal derfor foreslå, at Vesthimmerlands Kommune fremover konkret afvejer fornyelse af dambrугenes miljø-tilladelser mod de miljøskader, dambrугenes udledninger påfører vandmiljøet.